

Examenverslag van economie vwo, tweede tijdvak 2021

Beste leerling,

In dit examenverslag voor leerlingen proberen we een zo goed mogelijk antwoord te geven op de volgende vraag: *In hoeverre was het examen te maken met behulp van de op de cursus behandelde kennis & vaardigheden?*

Om een zo duidelijk mogelijk verslag te maken, hebben we de vragen onderverdeeld in 4 categorieën.

- I. Algemene (niet vak gerelateerde) kennis & vaardigheden
- II. Alleen-kennis/aanpak-uit-de-cursus-vraag
- III. Een-stapje-extra-vraag.
- IV. Niet voorgekomen in de cursus

De eerste categorie doet een beroep op algemene basisvaardigheden, welke we bekend veronderstellen. Categorie II en III zijn vragen die op te lossen zijn met de kennis en vaardigheden die je op de cursus geleerd hebt. De laatste categorie vragen is op de cursus niet aan bod gekomen. In *bijlage 1*, achteraan dit document, vind je een nadere toelichting van deze categorieën.

Het is belangrijk om te beseffen dat deze categorieën niets zeggen over de moeilijkheidsgraad van een vraag. Een vraag die rechtstreeks op te lossen valt met kennis en vaardigheden uit de cursus (categorie II) kan best een pittigere opgave zijn dan een vraag die niet is voorgekomen tijdens de cursus (categorie IV).

Mocht je vragen of opmerkingen hebben naar aanleiding van dit examenverslag, dan horen we dit uiteraard heel graag! Je mag ons hier altijd over mailen op info@sslleiden.nl.

Met vriendelijke groet,

Hans Huibregtse

opgave	vraag	aantal punten	categorie vraag	toelichting categorie keuze:
1	1	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Bij deze vraag kon je de definitie van de begrippen 'Complementaire goederen' en 'Substitutiegoederen' gebruiken uit de begrippenlijst. De extra stap die je hier kon zetten, was het verband leggen tussen de prijsverhoging bij friet en de omzetzaling bij de andere goederen. Op deze manier kon je de vraag volledig beantwoorden.
	2	3	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg 'Elasticiteiten' hebben we de formule voor prijselasticiteit behandeld. Met behulp van deze formule, de gegevens uit de tekst en matrix 1 kon je vervolgens de elasticiteit berekenen. Daarnaast is in de uitleg 'Elasticiteiten' behandeld hoe je kan redeneren met prijselasticiteit. Door de berekende elasticiteit te vergelijken met de tabel in deze uitleg, kon je concluderen dat de vraag elastisch was. Op deze manier kon je alle punten scoren.
	3	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Verstoorde samenwerking' hebben we bij het onderdeel 'Speltheorie' besproken hoe je een pay-off matrix kan oplossen. Deze kennis kon je gebruiken om hier de uitkomst te vinden van de matrix. Aan de hand van deze uitkomst kon je vervolgens beredeneren of er wel of geen verandering voor consumenten was.
	4	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de uitleg 'Betalingsbereidheid en overheidsingrijpen' is besproken hoe de betalingsbereidheid kan veranderen. Als extra stapje kon je hier de examentip uit dezelfde uitleg gebruiken om te redeneren dat de vraaglijn naar links verschoof. Vervolgens kon je de uitleg 'Betalingsbereidheid en overheidsingrijpen' gebruiken om te kijken hoe deze verschuiving effect zou hebben op de prijs.
	5	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de voorbereidende opgaven stond de 'Belasting' opgave. Daarbij maakte je gebruik van de betekenissen van de begrippen 'Heffingskorting' en 'Aftrekposten'. Die begrippen kon je gebruiken om deze opgave volledig te beantwoorden.
2	6	1	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de uitleg 'Inkomen' hebben we risico-aversie besproken. De extra stap die je hier kon zetten, was dat je de hoge betalingsbereidheid (meer dan 100%) kon koppelen aan risico-aversie.
	7	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Omzet kosten en winst' is besproken hoe je de winst kan berekenen. Door middel van het 'Stappenplan rekenen' kon je hier de vraag opdelen in subdoelen. Zo kon je eerst de hoogte van de gehanteerde premie berekenen met de gegevens. Vervolgens kon je de uitleg gebruiken voor het berekenen van de winst.
	8	1	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg 'Verstoorde samenwerking' hebben we bij het onderdeel 'Oorzaken en gevolgen' de betekenis van 'Moral hazard' besproken. Deze informatie kon je vervolgens gebruiken om uit te leggen waarom het in deze situatie zou dalen. Hiermee kon je bij deze opgave het eerste punt scoren.

		2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? De extra stap die je hier kon zetten, was dat je deze afname van 'Moral hazard' vervolgens kon koppelen aan een verschuiving van de groepen in tabel 1. Ten slotte kon je aan de hand van de tabel beredeneren wat de gevolgen waren voor de kosten van de verzekeraar. Hiermee kon je de laatste twee punten scoren bij deze vraag.
	9	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Surplus' is de betekenis van consumenten- en producentensurplus besproken en binnen welke grenzen deze zich bevinden. Hiermee kon je redeneren dat een grotere (verkochte) hoeveelheid tot meer surplus kan leiden.
	10	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Verstoorde samenwerking' is bij het onderdeel 'Oorzaken en oplossingen' de betekenis van 'Asymmetrische informatie' besproken. Daarnaast is in de uitleg het nadeel 'Transactiekosten' besproken bij het deel 'oplossingen'. Met behulp van deze informatie kon je deze vraag volledig oplossen.
3	11	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de uitleg 'Wereldhandel' is in het redeneerschema besproken dat bij een daling van de wisselkoers het buitenland duurder wordt. De extra stap die je hier kon zetten, was dat je dit kon toepassen op de kredietkosten. Deze kosten waren in euro's en zijn dus duurder geworden. Vervolgens kon je de hogere (krediet)kosten koppelen aan de lagere winst, zoals besproken bij de uitleg 'Omzet, kosten en winst'.
	12	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? De extra stap die je hier kon zetten, was dat je de kredietgarantie van de regering kon koppelen aan hogere kosten voor de overheid. Vervolgens kon je met behulp van de 'Economische kringloop' redeneren dat de inkomsten van de overheid, en dus de belastingen, omhoog moeten.
	13	1	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Economische kringloop' is het verband tussen export en bestedingen uitgelegd. Deze informatie kon je hier gebruiken om te redeneren van minder import in Turkije naar een dalend bbp van de handelspartners. Hiermee kon je bij deze opgave het eerste punt scoren.
		1	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? De extra stap die je hier kon zetten, was dat je een verband kon leggen tussen minder geld bij Europese banken en minder geld om uit te lenen. Dit kon je doen door je kennis over bijvoorbeeld het effect van meer liquiditeiten uit de uitleg 'Overheids- en monetair beleid' te gebruiken om te zien wat een bank kan met zijn geld. Vervolgens kon je met behulp van de 'Economische kringloop' redeneren hoe minder uitgeleend geld door Europese landen kan leiden tot een daling van het bbp in deze landen.
	14	3	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de begrippenlijst stond het stappenplan 'Rekenen met wisselkoers'. Dit kon je bij deze opgave gebruiken om de verandering in importwaarde te berekenen. Vervolgens kon je de uitleg 'Wereldhandel' gebruiken om te kijken hoe import en export het saldo van de lopende rekening beïnvloeden.
	15	3	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Wereldhandel' hebben we een redeneerschema en de betalingsbalans besproken. Met behulp van de betalingsbalans kon je redeneren dat een hogere rente tot een hogere wisselkoers leidt. Vanuit daaruit kon je het redeneerschema gebruiken om beide gevolgen uit te werken. Bij het eerste gevolg kon je de daling van de export gebruiken dat je met de 'Economische kringloop' kon koppelen aan een negatief effect op het bbp. Bij het tweede gevolg kon je de goedkopere import gebruiken dat je met de uitleg 'Prijsspeil' kon koppelen aan een lagere inflatie. Vervolgens kon je de lagere inflatie met de 'Economische kringloop' koppelen aan een positief effect op het bbp.

4	16	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Conjunctuur' hebben we behandeld dat het prijspeil op korte termijn constant blijft. Daarnaast hebben we besproken dat het reële bbp op korte termijn kan veranderen. Deze informatie kon je vervolgens koppelen aan de verschuiving van de lijnen in figuur 1. Dit (soort) figuur hebben we ook besproken tijdens de uitleg 'Conjunctuur' aan de hand van opgave 167. Met behulp van deze kennis (over de figuur en de veranderingen op de korte termijn) kon je de vraag volledig beantwoorden.
	17	1	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Conjunctuur' hebben we aan de hand van loonstarheid besproken waarom het prijspeil op korte termijn constant is. Dit voorbeeld kon je hier ook gebruiken. Op deze manier kon je hier alle punten pakken.
	18	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg 'Overheids- en monetair beleid' hebben we een voorbeeld besproken over de verhoging van liquiditeiten. De redentatie uit dit voorbeeld kon je hier gebruiken om de vraag volledig te beantwoorden (het eindpunt was alleen een stapje eerder).
	19	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Tijdens de uitleg 'Prijspeil' hebben we het begrip 'inflatie' besproken en wat de gevolgen daarvan zijn voor de koopkracht. De extra stap die je hier kon zetten, was dat je dit kon koppelen aan het eisen van een hoger loon ter compensatie. Vervolgens kon je de stijging in loonkosten met behulp van de uitleg 'Prijspeil' koppelen aan een verdere stijging van het prijspeil.
	20	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Tijdens de uitleg 'Betalingbereidheid en overheidsingrijpen' hebben we een examentip besproken over het verschuiven van lijnen. De extra stap die je hier kon zetten, was dat je de twee maatregelen kon koppelen aan de vraag- en aanbodlijnen. Dit kon je herkennen doordat ze vroegen om de relevante lijnen te benoemen in je antwoord. Op deze manier kon je de vraag volledig beantwoorden.
5	21	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg 'Inkomen' hebben we de verschillende belastingstelsels besproken. Deze informatie kon je gebruiken om deze vraag volledig te beantwoorden.
	22	1	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Betalingbereidheid en overheidsingrijpen' hebben we besproken hoe de betalingbereidheid kan veranderen. Deze informatie kon je gebruiken om het eerste punt te scoren.
		1	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? De extra stap die je hier kon zetten, was bedenken dat aanbieders minder snel hun aandelen zullen aanbieden voor een lage prijs, als ze weten dat hun aanbod aantrekkelijker is geworden. Met deze stap kon je het tweede punt scoren bij deze opgave.
	23	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens het blok 'Betalingbereidheid en overheidsingrijpen' heb je bij meerdere opgaven kunnen oefenen met het vinden van de evenwichtsprijs met behulp van een Q_a en Q_v . Dezelfde aanpak kon je hier ook gebruiken. Met de formule ($\frac{\text{nieuw}-\text{oud}}{\text{oud}} * 100\%$) die onder andere in de uitleg 'Elasticiteiten' is besproken kon je vervolgens het percentage berekenen.
	24	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Tijdens de uitleg 'Overheids- en monetair beleid' hebben we het begrip 'inverdieneffecten' besproken bij actief beleid. De extra stap die je hier kon zetten, was dat je deze definitie kon toepassen op de afschaffing van de dividendbelasting. Dat consumentvertrouwen leidt tot meer bestedingen is teruggekomen bij meerdere opdrachten in de cursus, zoals opdracht 87.
	25	4	IV	Niet voorgelopen op de cursus: De begrippen 'Arbeidsinkomensquote' en 'Gini-coëfficiënt' zijn op de cursus niet expliciet besproken, omdat het grotebakstof is.

6	26	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Met behulp van het 'Stappenplan rekenen' kon je deze vraag opdelen in meerdere subdoelen. Als eerste kon je de totale kosten berekenen voor de gezamenlijke zuiveringsinstallatie met behulp van de gegevens in tabellen 1, 2 en 3. Vervolgens kon je deze kosten omrekenen naar de kosten per VE per liter. Deze kosten kon je ten slotte vergelijken met de gegeven kosten per liter per VE om zo de minimale korting te bepalen. Op deze manier kon je alle punten scoren bij deze vraag.
	27	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg 'Verstoorde samenwerking' hebben we bij het onderdeel 'Oorzaken en gevolgen' het begrip 'berovingsprobleem' behandeld. Met behulp van deze kennis kon je de vraag volledig beantwoorden.
	28	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de uitleg 'Omzet kosten en winst' is de doelstelling 'break-even' besproken. De extra stap die je hier kon zetten, was bedenken dat bij beide situaties de inkomsten van ZW uit de G4 zullen dalen. Vervolgens kon je dat gebruiken om te redeneren dat de heffing voor de overige afnemers omhoog moet.
		60		

verdeling per categorie:

categorie	aantal punten	percentage
I	0	0%
II	35	58%
III	21	35%
IV	4	7%
	60	100%

In hoeverre was het examen te maken met behulp van de op de cursus opgedane kennis & vaardigheden?

Dit gold voor: 93% van de vragen (namelijk categorie I, II en III).

Bijlage 1: Toelichting categorieën

Categorie I: Algemene (niet vak gerelateerde) kennis & vaardigheden

Dit betreft de volgende vragen: vragen waarbij een beroep wordt gedaan op algemene kennis & vaardigheden. Dit zijn kennis & vaardigheden die niet zijn opgenomen in de eindtermen in de syllabus.

Categorie II: alleen-kennis/aanpak-uit-de-cursus-vraag

Dit betreft de volgende vragen:

- Vragen die letterlijk voorkomen in de uitleg (in de uitleg of in een klassikaal voorbeeld);
- Vragen die letterlijk met een stappenplan op te lossen zijn;
- Vragen die vergelijkbaar zijn met opgaven uit de opgavenbundel die vrijwel altijd worden opgegeven door de hoofddocent;
- Theorievragen die niet worden behandeld op de cursus, maar die we je van tevoren via de vakkenpagina geadviseerd hebben te leren (uit bijv. Samengevat);
- Vragen die vergelijkbaar zijn met vragen uit de voorbereidende opgaven.

Categorie III: een-stapje-extra-vraag

Dit betreffen vragen waarbij je, de naam zegt het al, een stapje extra moet zetten. Oftewel: je moest je kennis en vaardigheden behandeld tijdens de cursus combineren met een stukje 'inzicht'. Bijvoorbeeld:

- Je moet net even buiten het stappenplan om denken;
- Je moet informatie uit de tekst halen om een bepaalde variabele voor een formule of berekening uit te rekenen.

Categorie IV: niet voorgekomen op de cursus

Dit betreft de volgende vragen:

- Vragen over grotebakstof (examenstof die niet behandeld is tijdens de cursus). De stof is niet voorkomen in de standaard opgegeven opgaven, de voorbereidende opgaven of opgegeven stof op de vakkenpagina.
- Vragen waarvan je redelijkerwijs niet kon vaststellen dat het om een op de cursus behandeld concept in een andere context gaat.